

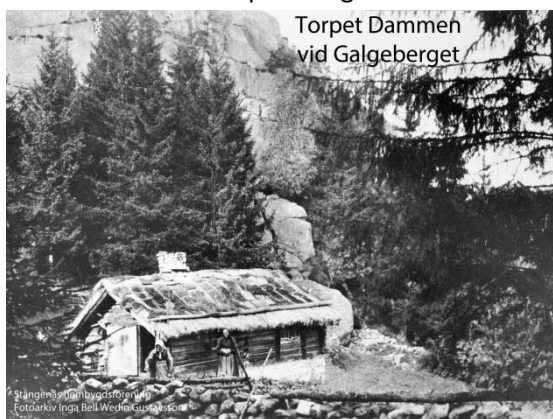
Röe Gård

Evelina Vidlund, 2017.

Röe Gård har varit med om mycket; allt från Margaretha Huitfeldt och Bellman, till norska stormannafästen och torpare. Att bestämma sig för vad som är mest intressant är svårt. Det vi kan enas om är att otroligt mycket har hänt på och runt om Röe Gård under dess tid. Låt oss börja från början.

Stenålderslämningar och utgrävningar

För ungefär 30 år sedan skulle det grävas en skogsväg utanför Röe, berättar Paul Christensson, en av ägarna av gården. De hade turen med sig och lyckades gräva precis i kanten på vad som senare skulle visa sig vara en så kallad "kökkenmödding", en avfallsplats från stenåldern på ungefär 8 000 år.

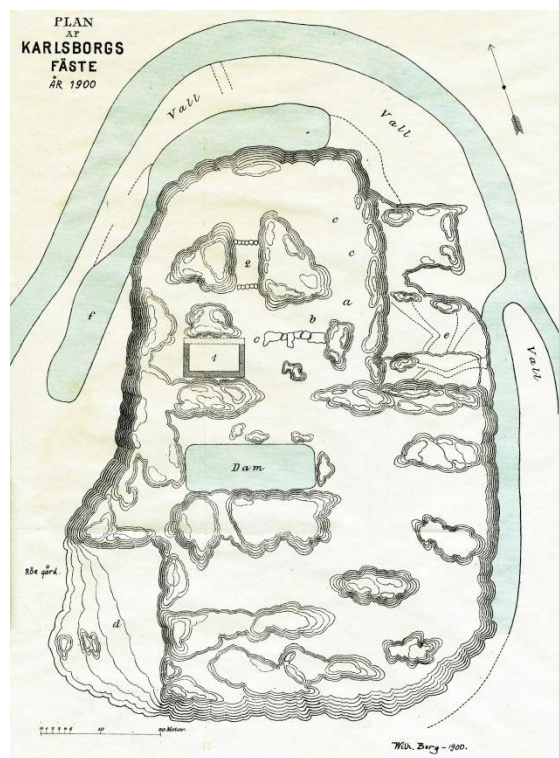

:Inga Bell Wedin Gustavsson, Stångenäs Hembygdsförenings bildarkiv

Flera utgrävningar gjordes där det bland annat hittades flintaavslag och rester från olika djur. En 120 centimeter lång torskrygg fanns också. Alldeles intill avskrädeshögen fann de även 2 människoskelett som visade sig vara drygt 2000 år gamla, säger Christensson. Omkring samma tid hittades det hällristningar i området.

På 1300-talet byggdes här en fornborg, eller gårdsborg som det också kan kallas. Det har

diskuterats vad den ska kallas, -men många säger nog att det ska kallas en gårdsborg, det var ju ett stormannafäste, fortsätter Christensson. Bland annat har gårdsborgen varit ett norskt riksråd, och därför tillhörde den sannolikt norska staten under en tid. Runt borgen, som varit borta sedan 1523, fanns en vallgrav och troligen hade de palissader runt hela kullen. Delar av vallgraven finns kvar på norra sidan, men den kan vara svår att se eftersom den varit borta i över 500 år. -Däremot finns det ju tydliga tecken på byggnation och byggnader säger Christensson.

:Stångenäs Hembygdsförenings bildarkiv

1899 gjordes en utgrävning där man hittade över 1200 föremål. Det som fanns var bland annat ett antal mynt i guld och silver, eldstål, hästskor, och hållhakar. Det fynd som Paul Christensson tycker är mest intressant är en stor bronsfågel, samma sorts fåglar som även hittats på Gotland. Paul berättar att de fått

låna några av de föremål som hittats från Göteborgs Stadsmuseum.

-Kanonkuler har man ju hittat en hel del av, de flesta i sten, säger Christensson. De föremål de fått låna är lite skålar, saxar, fingerborgar, och en kanonkula.
-Så det gick väl förmodligen hett till här, fortsätter han.

:Evelina Vidlund

Från magasin till ladugård

Det hus som är äldst på gården är flygeln, som byggdes år 1750, och som troligtvis varit en bostad i alla tider. Det vita huset är byggt vid sekelskiftet mellan 1700-tal och 1800-tal. Detta kan man se, berättar Christensson, på att det inte finns några kilhåll i stenmuren. Efter sekelskiftet lärde man sig att borra på det sätt man gör idag, genom att borra i stenen och stoppa ner kilar för att spräcka den. Innan det fick man leta upp berg där det fanns färdiga sprickor och gå utifrån det.
-Så det är ett sådant tecken på att det är gammalt, säger Paul, sedan ser man ju att det är gammalt på andra sätt också.

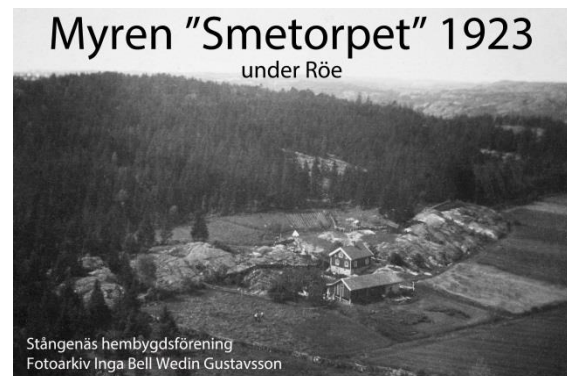

:Inger Bell Wedin Gustavsson, Stångenäs Hembygdsförenings bildarkiv

Magasinet är det tredje huset som byggdes, dock var det sannolikt inte det första magasinet på gården. Inne i det "nya" magasinet, som byggdes 1879, kan man hitta stockar som använts tidigare. Paul berättar att det låg ett hus precis utanför där restaurangen är idag, som troligen var ett magasin på sin tid. Ett annat exempel på hur man återanvände material från byggnader är när de byggde ut flygeln 1922. Ett närliggande torp revs och stockarna därifrån användes till flygelns utbyggnad.
-Man var väldigt duktig på att återvinna förr, skrattar Christensson.

Torpen under Röe

För ungefär 100 år sedan kunde man hitta många olika torp runt Röe Gård. Torparna gjorde då så kallade dagsverken på gården, och i utbyte för arbetet fick de ett litet torp att bo i och bruka jorden på. I torpet ingick själva bostaden, en liten ladugård, och en liten bit åker. Torparen skulle då göra sammanlagt 150 dagsverken, 75 stycken på sommaren och 75 stycken på vintern. För alla de dagar torparen gjorde övertid fick han 3 respektive 2 kronor för en dag. När Röe senare togs över av Johan Christensson 1943 skrevs kontraktet om och torparna fick då istället göra 110 dagsverken med övertidsarbetslön på 5 respektive 4 kronor.

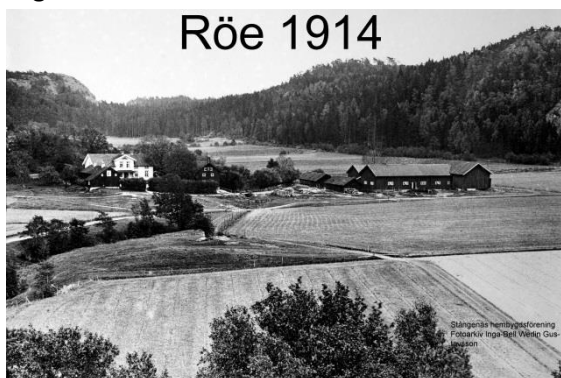
-Så det var ju en rejäl löneförhöjning, utbrister Christensson.

-Det är en viktig del av vår historia, fortsätter Paul.

-Så här såg det ut på jättemånga ställen, och det är inte så jättelänge sedan.

Ägarfamiljer och stipendieförrättningar

Ett antal familjer och personer har ägt Röe Gård under dess tid, och kanske den mest framstående av dem var Margareta Huitfeldt. Förutom att knyta kontakter med inflytelserika svenskar lyckades Margareta Huitfeldt att bli den dominerande jordägaren i Bohuslän, skriver Christian Persson, författare till *Bohusläns Historia*. Huitfeldt ärvde Sundsby Säteri från sin mammas sida kring året 1658 och därefter sattes affärerna igång. Någon gång på 1660-talet, berättar Paul Christensson, tog Huitfeldt över Röe Gård. -Margareta Huitfeldt var ju dåtidens bank. Det fanns ju inget bankväsende på det sättet då, säger Christensson.

:Inga Bell Wedin Gustavsson, Stångens Hembygdsförenings bildarkiv

När bönderna behövde låna pengar gick de till Margareta Huitfeldt, som tog gården som säkerhet. När bönderna inte kunde betala tillbaka tog hon över deras gård. -Så hon ägde ju enorma jordegendomar här i Bohuslän när hon dog, berättar Christensson.

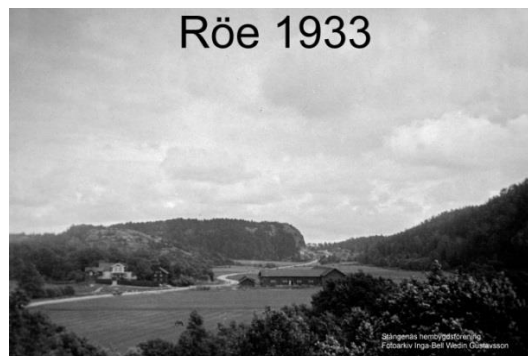
Så småningom blev hennes egendomar ägda av den Hvitfeldtska Stipendieförrättningen, som ägde Röe Gård fram till 1909, då den friköptes av Anders Patrik Hylander. Hylander hade enligt Paul Christensson arbetat i över 20 år för att få köpa loss gården. A.P Hylander var under några år på sent 1800-tal riksdagsman och kunde då skapa goda kontakter i Stockholm, vilket var passande då man var tvungen att gå till kungs för att få köpa loss en sådan här sorts stipendieförrättning, säger Christensson. Den näst sista gården som

friköptes från förrättningen var Åby Säteri, som idag är Nordens Ark.

Nu på senare tid har man fått gräva lite i papper som finns hos familjen Hylander. Dessa papper innehåller lite olika information om Röe Gård som den sköttes under 1800-talet. Christensson berättar att den dåvarande ägaren Hylander skrivit upp bland annat växtodlingsplaner, där det berättas vad som såtts på åkrarna och vad som avkastats. Hylanders egna dagboksanteckningar har också rotats fram. -Och det vill jag påstå är helt unikt, säger Christensson. Familjen Christensson kom in i bilden när Johan Christensson köpte Röe Gård 1943. Tillsammans med sin hustru brukade han gården fram till sin död 1967. 1975 köpte Arne och Inger Christensson gården efter att den varit uthyrd sedan Johan Christensson gick bort. År 1990 köptes gården till sist av bröderna Paul och Håkan Christensson, Paul är nu den som brukar gården.

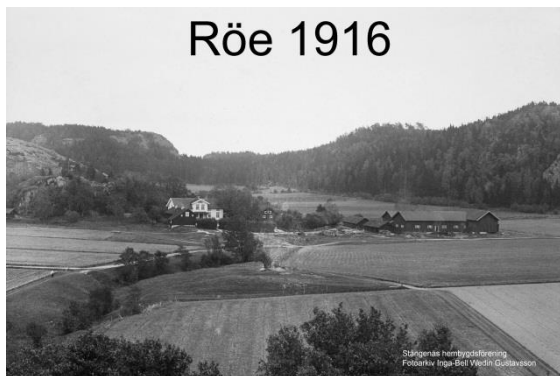
Bellman och Wikner

Rykten går att självaste Carl Michael Bellman har besökt Röe under sin tid, då hans syster var ingift med brodern till den dåvarande ägaren Jacob Arrhén von Kapfelmann, berättar Christensson. Enligt sägnen på bygden ska Bellman ha kommit till Röe under sin landsflykt till Norge, där han skulle skuldsanera sig. Enligt vad som sägs ska han ha stannat på gården en längre eller kortare tid runt den här händelsen.

:Inga Bell Wedin Gustavsson, Stångens Hembygdsförenings bildarkiv

En mindre välkänd person som också vistats på Röe Gård är Pontus Wikner, filosofie doktor i Uppsala. Strax innan sin död blev han utnämnd till professor på universitetet i dåvarande Kristiania, nuvarande Oslo. Anledningen till varför Wikner höll till på Röe var enligt Paul Christensson att Wikner och den dåvarande ägaren av gården, Anders Patrik Hylander, varit vänner sedan skoltiden. Pontus Wikner var under sin tid dåtidens "tyckare", som Christensson uttrycker det, och han refererar även till nutidens historiker som menar att Wikner var en väldig kändis under sent 1800-tal. -Hade det varit idag hade han suttit i morgonsoffan på TV och tyckt om det ena och det andra.

:Inga Bell Wedin Gustavsson, Stångenäs Hembygdsförenings bildarkiv

Pontus Wikner drev på ett antal frågor som var mycket kontroversiella just då, till exempel kvinnlig rösträtt och lika arvsrätt, något som är självklart idag. Wikner har även enligt Christensson skrivit ett antal böcker som rör sig runt Röe. Bland annat har han skrivit Naturens Hämnd, som är ett resonemang eller diskussion mellan fyra män som har olika åsikter och värderingar. -Och det utspelar sig precis här, säger Christensson.

Röe Gård har som sagt varit med om mycket genom tiderna; Norska staten, en stipendieförrättning, och mer eller mindre kända personer. Historien är lång och kan med engagemang och driv bli ännu längre, och därför hoppas jag, och säkerligen många fler, att Röe Gård förblir en viktig del av Bohusläns historia.

:Sven Rydstrand, Stångenäs Hembygdsförenings bildarkiv

Ett stort tack till Paul Christensson på Röe Gård och Morgan Sandström för Stångenäs Hembygdsförening!